

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министерство на земеделието, храните и горите
Българска агенция по безопасност на храните

ПЕРИОДИЧЕН БЮЛЕТИН ПО растителна защита

за периода от 1 октомври до 30 ноември 2018
година

София 2018 г.

В началото на периода агрометеорологичните условия в цялата страна се определяха от сухо, топло, а на места и горещо време. През втората половина от първото и през повечето дни от второто десетдневие на септември условията бяха с повишена динамика. Валежите бяха доста оскъдни. В края на месеца температурите се понижиха значително и паднаха краткотрайни превалявания, което създаде добри условия за подготовка на почвата за сеитба на пшеницата и ечемика. През месец октомври температурите се запазиха около и над нормите. Продължителното засушаване оказва силно негативно влияние на есенните посеви. Дефицитът на почвена влага задържа началните фази от вегетацията на засетите есени посеви.

ПШЕНИЦА И ЕЧЕМИК

Фенофаза:

Пшеница и ечемик: „начало на сеитба“ до „трети лист“

Основни вредители за периода:

- ✓ Обикновенна полевка /*Microtus arvalis*/
- ✓ Житни мухи: житна тревна муха /*Oromyza florum*/, черна пшеничена муха /*Phorbia fumigata*/, хесенска муха /*Mayetiola destructor*/ и шведска муха /*Oscinella frit*/
- ✓ Обикновен житен бегач /*Zabrus tenebrioides*/
- ✓ Листни въшки /сем. *Aphididae*/

Обикновена полевка /*Microtus arvalis*/

Обикновенната полевка е бързо приспособима към новите условия за живот. При топло време с температури над обичайните за сезона, полевката се

размножава активно. Ако се намножи в големи размери, може да нанесе сериозни поражения на посевите.

Сочните и зелени растения са основната храна на обикновената полевка. В района на колониите неприятелят опасва поникналите растения и пшеницата прилича на подстригана. Оголените петна се виждат отдалече. Характерна особеност на този вредител е целогодишната му активност, защото не натрупва хранителни запаси. Вредната му дейност продължава и под снега.

При извършените обследвания от инспекторите на ОДБХ, е констатирана вредна дейност в областите Варна, Велико Търново, Пловдив, Разград, Силистра и Търговище – където плътността е от 0 до 2 активни колонии на декар. В останалата част на страната плътността се движи от единични дупки до 1 кол/дка.

Своевременно да се извърши прилагане на регистрирани готови примамки при установяване на плътност над прага на икономическа вредност: 2 колонии/дка;

Житна стъблена муха (*Chlorops pumilionis* Bjerkander), черна пшеничена муха /*Phorbia fumigata*/, шведска муха /*Oscinella frit*/ и хесенска муха /*Mayetiola destructor*/

Житните мухи са разпространени в цялата страна и причиняват големи повреди по нападнатите житни посеви. По съществено значение имат: черна

пшенична муха, шведската, хесенската и житно стъблена муха. Най-опасна е повредата по поникващите житни посеви, причинена от есенното поколение, особено ако сеитбата е била през септември, когато мухите все още летят активно и снасят. Ако броят на загиналите растения е значителен може да се наложи презасяване на площта.

Житна стъблена муха (*Chlorops pumilionis* Bjerkander)

Житната стъблена муха е разпространена в цялата страна.

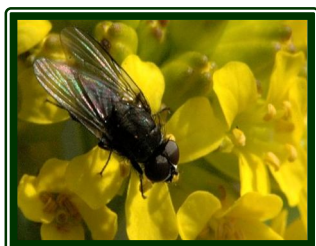
Поврежда най-силно пшеницата, ечемика и ръжта. Житната стъблена муха развива две поколения годишно.

Мухите от второто поколение летят по време на жътвата. Обикновено мигрират по многогодишните бобови треви и ливадите, където прекарват лятото. При поникване на есенните житни растения снасят яйцата си по листата.

Ларвата прегризва основата на централния лист, който пожълтява и се усуква, подобно на повредата от шведската муха. Повредата от есенното поколение е много опасна.

Черната пшенична муха (*Phorbia fumigata*)

е един от важните неприятели по пшеницата. Развива две поколения годишно.

Появата на есенното поколение зависи от валежите, които благоприятстват поникването на

пшеницата и осигуряват условия за излитане на мухите. Характерът на повредата е подобен на този от ларвата на шведската муха.

Шведска муха (*Oscinosoma frit*)

Разпространени са в цялата страна. Развиват три поколения годишно и зимуват като възрастна ларва в стъблото на житните растения. Нападнат овеса и ечемика.

Летежът на мухите от есенното поколение започва още през лятото - в края на юли и продължава до началото на октомври.

Хесенска муха /*Mayetiola destructor* /

Среща се във всички райони на България. Напада пшеницата, ръжта, ечемика и ливадните треви. Видът е влаголюбив и в сухи години и райони не

представлява сериозна заплаха за посевите, но при влажни условия може да създаде проблеми. Есенното поколение снася яйцата си по младите житни посеви. Ларвите прегризват основата на централния лист, който пожълтява и се усуква. Повредата е идентична с тази на житните тревни мухи. До настъпване на ниските температури ларвите завършват развитието си и успешно презимуват.

Контролът на житните мухи е много труден, поради скрития начин на живот на ларвите и разтегнатия период на летеж на възрастните.

Мерки за контрол на житните мухи:

➤ Подходящи срокове за есенна и пролетна сеитба на житните култури за

отделните райони на страната. (При ранната сеитба на есенниците нападението е по-силно, защото критичната фаза на растението съвпада с масовия летеж на мухите. При късната сеитба нападението от мухите е слабо, но добивите са ниски, защото растенията изостават в развитието си.)

- Навременно торене - то помага за дружното поникване на растението и по-бързото преминаване на критичните фази. (Едностраниното азотно торене удължава развитието на растенията, те са по-нежни и по-уязвими на нападение от житните мухи)
- Дълбока есенна оран на стърнищата, с помощта на които се унищожават самосевките и житните треви, на които се размножават летните и есенните поколения.
- Редовно обследване на посевете, като с предимство са по-рано засетите и тези на „повторка” и при установяване на плътност над прага на икономическа вредност във фенофаза „поникване“ - „братене“ - 3-4 възрастни /кв.м, да се изведе контрол с един от регистрираните инсектициди.

Обикновен житен бегач /Zabrus tenebrioides/

Обикновенният житен бегач напада зърнено-житните култури в цялата страна и е един от най-опасните неприятели по тях. При благоприятни климатични условия (високи есенни

температури) и монокултурно отглеждане, се размножава масово и може да унищожи голяма част от поникващите есенници, като ги компрометира и дори предизвика тяхното разораване и презасяване. Сигурен признак за наличие на житен бегач са есенниците осеяни с къртичини - къртиците се изхранват с ларвите му. Именно ларвите са тези, който нанасят основната повреда. Характерно за тях е, че се концентрират в посевете на хармани. Веднага след излюпването си ларвите издълбават вертикални ходове в почвата, на дълбочина до 40 cm и започват да се хранят с кълновете на поникващите растения и листата. Излизат на повърхността нощем и придърпват листата в ходовете си, където ги сдъвкват. Надъвканите листа са силно накъдрени и наподобяват кълчища. Растенията в началните стадии от развитието си загиват, а в по-късна фаза са със силно забавен растеж. При по-топли зими ларвите не прекъсват храненето си и нанасят големи повреди на есенните житни култури.

Мерки за контрол с житните бегачи:

- Спазването на правилно сеитбообръщение, обработка на почвата и контрол на житните плевели. Числеността на неприятеля е по-голяма в посеви, около които има необработени площи заплевелени с пирей.
- При монокултурно отглеждане, за ефикасен контрол върху неприятеля е задължителното третиране на семената с разрешените за целта инсектициди.
- След поникване на житните

растения, особено на „повторки” трябва да се правят обследвания за появата на ларвите на бегача.

Химичният контрол се провежда при достигане на плътност над прага на икономическа вредност - 3 ларви на кв. м. Едновременно с ларвите на житния бегач се унищожават и листните въшки, житните мухи, житните бълхи, цикадите и др. неприятели.

Листни въшки /сем. Aphididae/

От листните въшки, които вредят по есенните посеви, най-често срещани и най-вредоносни са овесена листна въшка и обикновената житна въшка. През есента и двата вида заселват житните растения непосредствено след поникването им.

В ранните фази от развитието на пшеницата овесената листна въшка смуче сок от листата и стъблата. Силно нападнатите листа се усукват, засъхват и придобиват червено-кафяв цвят. При засушаване и силно нападение растенията могат и напълно да изсъхнат. Обикновената листна въшка смуче сок основно от горната и долна страна на листата. При масово нападение образува големи колонии, които изцяло покриват листата, а понякога и влагалището. Повредените листа избледняват, пожълтяват и загиват.

Листните въшки в някои години се размножават каламитетно и сериозно затормозяват пшеницата. Освен пряката вреда, въшките са и преносител на вирусни болести като жълтото ечемичено вджуджаване и др. Проявата на тези вирусни болести се открива едва напролет при започване на вегетацията и може да доведе до разораване на полетата.

Начало на масова поява с плътност 0-2 бр./растение е установена в областите Варна и Търговище .

Мерки за контрол на листните въшки:

➤ Всички агротехнически мероприятия, като - добра обработка на почвата, сеитбообръщение с бобови и др. ненападащи се култури, навременна и качествена сеитба, оптимална посевна норма, комбинирано торене N:P:K, използване на по-ранозрели сортове .

➤ Борба с житните и други видове плевели – гостоприемници.

➤ Обследване на есенниците, особено на по-ранните посеви и тези на „повторки”, и при отчитане на плътност над прага на икономическа вредност-10% нападнати растения или 10 бр. листни въшки /растение/ във фенофаза „поникване”-„братене”, да се предприеме химичен контрол с някой от регистрираните продукти за растителна защита. Това обикновено е в началото на колонизиране. Ако се изчака, въшките могат да бъдат унищожени и от студа, но растенията се оказват масово заразени с вируси.

МАСЛОДАЙНА РАТИЦА

Фенофаза „поникване” до

„разтворен пети - седми лист”

Основни вредители за периода:

- ✓ Обикновена полевка /*Microtus arvalis*/
- ✓ Рапична листна оса /*Athalia rosae*/
- ✓ Рапична стъблена бълха /*Psylliodes chrysocephalus*/
- ✓ Сухо стъблено гниене /фомоза/ /*Leptosphaeria maculans*/

Обикновена полевка /*Microtus arvalis*/

Обикновенната полевка е бързо приспособима към новите условия за живот. При топло време с температури над обичайните за сезона, полевката се размножава активно. Ако се намножи в големи размери, може да нанесе сериозни поражения на посевите.

Рапичната листна оса (*Athalia rosae*)

През периода е констатирано нападение от 0-1 бр.лъжегъсеници/кв.м, което е под ПИВ в областите

Варна, Монтана, Пловдив и София Област. За областите Велико Търново, Разград, нападението варира между 2-3 бр. лъжегъсеници/кв.м. Нападение над ПИВ е установено в областите: Видин (4 бр.лъжегъсеници/кв.м), Враца (10-15 бр.лъжегъсеници/кв.м). Неприятелят три поколения годишно, от които най-опасно е третото есенно поколение. Повреди нанасят младите лъжегъсеници, които се хранят по долната страна на листа, като нагриват първоначално долния епидермис под формата на малки ямички, а по-късно прогризват отвори или правят периферни нагривания. При масово нападение нагриват също листните дръжки и вегетационния връх, и могат напълно да обезлистят растенията, особено при топла и суха есен. Като резултат силно повредените растения загиват още през есента.

За опазване на рапичната реколта през есента е необходимо посевите да се наблюдават и при достигане на праг на икономическа вредност –2-3 броя

лъжегъсеници/кв.м. да се премине към химичен контрол.

Третиране да се провежда само при топло и сухо време.

Рапична стъблена бълха /*Psylliodes chrysocephalus*/

В началото на периода е констатирано нападение под ПИВ в областите Монтана, Пловдив, Търговище. В края на периода е установено нападение около ПИВ в областите Варна, Пловдив, Русе, Стара Загора. За област Стара Загора и област Търговище нападението е 3-6 бр. възрастни на кв. м, което е над ПИВ. С поникване на рапичните посеви, възрастните на неприятеля започват усилено да се хранят, за достигане на полова зрялост. Те могат да поразят и едва покълналите растения. Симптомите на повреда причинена от бръмбарите се наблюдават най-често върху котилидоните и първите същински листа на младите растения. Горният или долният епидермис, а понякога и паренхима са нагривани във вид на малки отвори. При по-висока плътност, повредата се наблюдава по всички листа. Контролът на плевелната растителност през есента е от съществено значение за намаляване плътността на бълхите. Химичен контрол през есента да се проведе срещу бръмбарите преди яйцеснасяне, при праг на икономическа вредност:

2 бр. възрастни/кв.м. - във фенофаза „поникване”

4 бр. възрастни/кв.м – във фенофаза „разтворен трети лист - 9 или повече оформени листа“

Сухо стъблено гниене (Фомоза) /*Leptosphaeria maculans*/

Наблюдават се единични нападнати растения в област Варна.

Познатата като стъблено гниене или като некроза на кореновата шийка болест се причинява от гъбата *Leptosphaeria maculans* с конидионален стадий *Phoma lingam*.

При топло и влажно време през есента първите симптоми на болестта се явяват около 14 дни след инфектирането. По листата се забелязват жълтеникави петна, които в средата са сивобели с черни точки. Тези точки са мицела на причинителя на болестта. Гъбният причинител през есента преминава от листата през листните дръжки и навлиза в кореновата шийка. Светлокафявите петна с черен ръб по кореновата шийка могат да доведат до обширно изгниване на стъблото. Това гниене вследствие инфекцията по кореновата шийка след 6 - 8 месеца води до полягане на рапицата.

Фомозата се разпространява в полето на огнища и при подходящи условия много бързо обхваща цялото поле. Това налага редовни обследвания на полето през есента и вземане на мерки докато гъбата се среща още по листата, като листни петна. Инфекциите по стъблата са нелечими.

Превантивни мерки за контрол:

➤ Грижливо заораване на остатъци след жътва на рапицата (за да се потисне образуването на аскоспори), така се предотвратява масовото разпространение на болестта.

➤ Засяване на слабо податливи на заболяването сортове в оптимален срок за сеитба от 25 август до 15 септември, което осигурява поникване на растенията за 4-6 дни, а след 12-14 дни рапицата образува първият чифт същински листа.

➤ При наситени с рапица сеитбообороти (препоръчва се от 4 до 6-годишно, за да се избегне натрупването на гъбни патогени) да се вземе под внимание, че причинителят е жизнеспособен по остатъците от рапица от две до четири години.

➤ Стимулирането на растежа на младите растения при не много гъсти посеви противодейства на инфекцията.

➤ Контролът с рапичните бълхи и различните видове скритохоботници.

➤ Фунгицидите съдържащи азоли противодействат директно на болеста.

КАРТОФИ

Фенофаза: „Прибиране“

Основни вредители за периода:

- ✓ Картофен молец /*Phthorimaea operculella*/
- ✓ Зимна нощенка /Зимен сив червей/, /*Scotia (Agrotis) segetum Schiff.*/
- ✓ Телени червеи /сем. *Elateridae*/
- ✓ Струпяване по картофите /*Rhizoctinia solani*/
- ✓ Картофена мана /*Phytophthora infestans*/

Картофен молец /*Phthorimaea operculella*/

В област Пазарджик се наблюдава постоянен летеж на неприятеля във феромонови уловки,

както и повреди по клубените. В района на Благоевград е проследено развитието

на четвърто поколение без отчетени повреди. ПИВ:

- 3% нападнати растения през вегетацията.

Зимна нощенка (зимен сив червей) /Scotia (Agrotis) segetum/

В някои области се откриват единични повреди от неприятеля.

За да бъде успешна борбата срещу сивите червеи, необходимо е да се прилага цял комплекс от агротехнически, механични, биологични и химични методи.

Телени червеи /сем. Elateridae/

В област Благоевград са отчетени единични повреди по клубените.

Повреди се нанасят само от ларвите. В тази връзка е необходима да се извършат обследвания на всички площи, в които са установени повреди по растенията от телени червеи.

Струпяване по картофите /Rhizoctinia solani/

Болните растения имат потиснат растеж и хлоротичен вид. Понякога в основата на растенията се образува бял налеп, който обхваща стъблото.

Картофена мана /Phytophthora infestans/

В област Перник има отчетена проява на мана по клубените до 7% на площи от 200 дка.

Болести при съхранението:

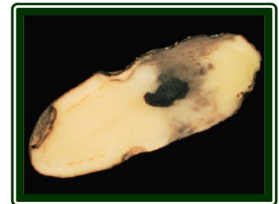
- ✓ **Черна сърцевина**
- ✓ **Ослабяване на клубините**
- ✓ **Сухо (фузариено) гниене по картофите /р. Fusarium/**

- ✓ **Фомоза по картофите /Phoma exigua/**

Черна сърцевина

Предпоставките за възникването на болестта са комплексни – повишени температури, недостиг на кислород, натрупване на въглероден диоксид и други, което води до нарушаване на ферментационните процеси и почерняване на тъканите. Наблюдава се често при съхраняване на картофите на големи купчини. Външно пострадалите клубени не личат. При разрязване се вижда,

че сърцевинната част е некротирала във вид на различно големи тъмни петна. По-късно в средата на клубена се образуват кухини.

Мерки за контрол при съхранение на клубените:

- След изваждане клубините да не се оставят на големи купове и на силно слънце.
- Температурен режим в складовото помещение 2-5°C и добро проветряване.

Ослабяване на клубините

При продължително съхранение на клубените при температури от 0 до 2°C се наблюдава така нареченото „ослабяване“. Това се дължи на отслабените биологични процеси, които нарушават превръщането на скорбялата в захари. Такива кубини при консумиране имат сладък вкус, но външно са нормални.

Мерки за контрол при съхранение на клубените:

- Температурен режим в складовото помещение 2-5°C.
- Преодоляване на проблема се постига при постепенно повишаване на температурата до 8-10 °C.

Сухо (фузариено) гниене по картофите /р. *Fusarium*/

Нараняванията по време на прибиране, съхраняване и обработка на картофите са вход за видовете от род *Fusarium*, които причиняват сухото гниене.

Първите симптоми започва от мястото на наранената част на кожата, като светлокафяво, леко вдлъбнато, сухо петно, което бавно нараства и обхваща целия клубен. По-късно кожата около мястото на повредата се набръчква във вид на концентрично кръгове, тъканите под петното потъмняват и във вътрешността се образуват кухини, в които се развива белезникав или розов налеп. При сухи условия кожата се набръчква и по повърхността се появяват бели до розови скупчвания от мицел и спори. Повечето видове от род *Fusarium* се развиват най-бързо при температура между 15-20°C в комбинация с висока влажност.

Мерки за контрол при съхранение на клубените:

- За съхранение да се оставят само здрави клубени, внимателно сортирани.
- Дезинфекция на складовите помещения.

- Температурата в складовите помещения да се поддържа между 1 и 3°C.
- Третиране на картофите за семе в затворени помещения с регистрирани фунгициди.

Фомоза по картофите /*Phoma exigua*/

Инфекцията навлиза в клубените през механични рани при прибирането, повреди от мана и насекоми. Болестта се развива по клубените по време на съхранението под две форми: язвена (дълбока) и некротична (повърхностна). По-често срещана е първата. При нея се образуват едри, закръглени, слабо вдлъбнати (като отпечатък на палец) ясно разграничени от здравата тъкан кафяви петна с мрежовидна структура. Тъканите под петната са сухи. По-късно се образуват кухини, покрити със сивобелезникав налеп и черни пикнидии. Фомозата се развива при температурен интервал от 3-5°C до 25-30°C, с оптимум 20-25°C.

Мерки за контрол при съхранение на клубените:

- Закаляване на клубените при температура 12-15°C за 3-4 дни преди внасянето в склада.
- Температурен режим в складовото помещение 2-4°C.
- Третиране на картофите за семе в затворени помещения с регистрираните фунгициди.

КОСТИЛКОВИ ОВОЩНИ ВИДОВЕ

Фенофаза: „Консумативна зрялост“ за късните сортове праскови

Основни вредители за периода:

- ✓ Източен плодов червей /*Grapholita(Aspila) molesta*/
- ✓ Анарзия /*Anarsia lineatella*/
- ✓ Черничева щитоносна въшка /*Pseudaulacspis pentagona*/
- ✓ Късно кафяво гниене /*Monilinia fructigena*/

Източен плодов червей /Grapholita(Aspila) molesta/

Установено е намаляване броя на пеперуди на феромонова уловка за седмица.

За разлика от ябълковия плодов червей, източният не поврежда семенната кутийка, а изгризва ход около нея.

Трасковен (клонков) молец /Anarsia lineatella/

До края на месеца е пресутановена вредната дейност на гъсеници от трето поколение.

При плътност над ПИВ 3% повредени плодове от гъсеницата, се третира с един от разрешените за употреба срещу вредителя продукти за растителна защита.

Черничева щитоносна въшка /Pseudaulacspis pentagona/

В област Благоевград е проследено развитието на трето поколение на неприятеля.

Късно кафяво гниене /*Monilinia fructigena*/

Третирани са 4,000 хил. дка.

При ниска влажност целият плод се сбръква и се мумифицира.

ТРАЙНИ НАСАЖДЕНИЯ

- Агротехнически мерки за контрол на вредителите
- Химични мерки за контрол на вредителите
- Агротехнически мерки за контрол на вредителите

През есента и зимата се провеждат специфични дейности, съобразени и със състоянието на покой при овощните дървета. С изпълнението им се намалява зимуващият запас от неприятелите и причинителите на болести по овощните култури, което осигурява нормално развитие на растенията в началото на вегетация и намаляване на броя на вегетационните пръскания през следващата година.

Резитба - в значителна степен се редуцира зимуващият запас на вредители, просветляват се короните на дърветата и се създават неблагоприятни условия за развитието на болестите през вегетацията. Първо се извършва изкореняване, изнасяне и изгаряне на изсъхналите дървета с цел унищожаване на натрупаната зараза от редица вредители.

Изрязването и изгарянето на всички сухи клонове, такива с язви, раковини, смолотечение, некроза и напукване на кората, силно ограничават източниците на първична зараза.

- **Огнен пригор** – при установяване на нападение по семковите овощни видове резитбата да се извърши в периода на покой (месеците декември, януари и февруари) в сухо време. Болните клони да се изрежат на около 70 см под мястото на инфекцията и да се изгарят след изнасяне от градината. Инструментите за резитба да се дезинфекцират в 10 % белина, формалин или спирт за горене.
- **Брашнеста мана по ябълка и праскова** - зарязването да се извърши преди началото на развитието на пъпките, до здрава пъпка. Заразените пъпки лесно се различават по това, че са по-удължени и по-тесни от здравите и техните покривни люспи са матови и нагърчени. Леторастите на ябълката са слаби, със скъсени междувъзлия, покрити с тъмен налеп.
- **Сачмянка по костилкови** - да се обърне особено внимание на леторастите и клоните които имат тъмни, елипсоидни, леко хлътнали петна, придружени със смолотечение.
- **Ранно кафяво гниене по костилкови и загиване завързите на дюлята** - изрязването на леторастите да стане още преди появата на спорообразуващ налеп - 10-20 см под потъмнялата част. Да се отстранят останалите по дърветата мумифицирани плодове.
- **Къдравост по прасковата** -

удебелените и силно изкривени леторастите нападнати от патогена да се изрежат и унищожат.

- Всички нападнати клони от **щитовитни въшки и акари** се изрязват и изгарят.

Непосредствено след резитбата, раните с диаметър, по-голям от 2.5 см се замазват с блажна боя, овощарски мехлем или се използва готова замазка (паста). Тази мярка се предприема, за да се ограничи навлизането на вторични инфекции и подпомага процеса на калусообразуване. Изрязаните клони се изнасят извън градината и се изгарят. Друга възможност е да се раздробяват с помощта на дробилна машина за дървесина и получената маса да се използва като органичен тор.

Събиране и изгаряне на гъсеничните гнезда, яйчните пръстенчета, мумифицираните и червивите плодове - намалява се значително числеността на неприятелите през следващата година.

- **Златозадка** – зимното и гнездото обхваща няколко повредени листа, омотани обилно с белезникава паяжина, в които се намират гъсениците. Гнездата са здраво закрепени по върховете на младите леторастите, от които трудно се отделят с ръка.
- **Бяла овощна пеперуда** – зимните гнездата са направени само от един лист, с който младите гъсеници са се хранили през лятото на предходната година и са прикрепени с копринена нишка към клоните. Всяка гъсеница в гнездото има отделно бяло пашкулче с овална форма. В едно зимно гнездо се намират до 30

гъсеници.

- **Пръстенотворката** презимува, като напълно развита гъсеница в яйцето. Яйцата са наредени пръстенообразно около тънките клонки в 10-14 спирални реда.
- **Бадемов семеяд** – освен по бадеми, през последните години неприятелят е установен и по сливи. Той презимува като възрастна ларва в изсъхналите плодове по дърветата. През зимата те почерняват и се забелязват отдалече.

Остъргване на старата кора – прави се с тъп нож. Старата напукана кора се остъргва, премахва и изгаря.

- Под кората на дърветата зимуват като напълно развити гъсеници в плътни копринени пашкулчета **плодовите червеи** – ябълков, сливов и източен.
- **Кръвната въшка**, която е опасен вредител основно по ябълката, зимува като ларва под напуканата стара кора, в раните, в кореновата шийка, върху плитко разположените корени и в други укрития по клоните и по стъблото.
- **Обикновената сливова щитоносна въшка** - зимува като ларва II-ра възраст по долната страна на клоните и по младите клонки, по ствола и издънките, здраво закрепена за кората.
- **Червеният оwoщен акар** зимува като яйце по пукнатините на кората, около гънките на пъпките, в разклоненията на клоните и

клонките, и по кората на ствола. При висока плътност дърветата изглеждат като посипани с червен пипер.

- Какавидите на **бялата американска пеперуда** се намират в пукнатините на дърветата и в други укрития.
- Възрастните на **крушовите листни бълхи** зимуват под кората, в пукнатините на стъблото и под окапалите листа.
- **Ябълковият цветопробивач** зимува като възрастно насекомо под старата и напукана кора на ябълката и горските дървесни видове, в мъховете и лишеите по тях, а понякога под окапалите листа или в други укрития.
- По-ниските части на стъблата и по-рядко по клоните зимува **гъботворката** като яйце с развита вътре гъсеница, разположени в яйчни купчинки, покрити отгоре с власинки.
- Гъсениците на **червената и сивата пъпкозавивачки** зимуват в плътни белезникавокафяви копринени пашкулчета под напуканата кора.
- **Кръгломиниращият молец** зимува като какавида по ствола, клоните и клонките в бели вретеновидни пашкулчета;
- **Оwoщият миниращ молец** зимува като пеперуда в пукнатините на кора.

Есенно третиране с карбамид -

извършва се при масов листопад или 70-80% окапали листа. Трябва много добре да се напръскат клоните, клонките, останалите по дърветата листа, както и опадалите листа. Амидната форма на азота в карбамида създава благоприятна среда за развитие на полезните микроорганизми и ускорява процесите на гниене на листата, като по този начин ограничава хранителната среда, в която зимуват патогените.

- **Струпяване по ябълка и круша** – причинителят презимува в опадалите листа, където през есенно-зимния период образува плодни телца - псевдотеции.
- **Бяла ръжда по череша и вишна** – гъбата презимува в окапалите листа и през пролетта се образуват аскоспори и конидии.
- **Сиви и кафяви петна по круша** – гъбата презимува в окапалите листа.
- **Гномониоза по кайсия** - през зимно - пролетния период по долната страна на окапалите листа, се формират перитеции.

Обработка на почвата - активизира процеса на минерализация на листната маса и ограничава инфекционния фон от причинителите на болести, които зимуват в окапалите листа. Процесът на минерализация започва още през есента, но заедно с понижаването на температурата и със замръзването на почвата, постепенно затихва. Повишаването на температурите през ранно-пролетния период, заедно с пролетните вегетационни обработки, активизират процеса на минерализация и

водят до намаляване на първичния инокулум за новия вегетационен период. Междуредията в овощните градини се обработват на 18-20 см дълбочина. Там където е възможно в близост около ствола на дърветата се прекопава на дълбочина 8-10 см. Механично се унищожават част от зимуващите форми на редица икономически важни неприятели.

- **Черешовата муха** зимува като какавида в почвата на дълбочина до 10 см. Какавидите са разположени около черешовите дървета в проекцията на тяхната корона.
- **Плодовите оси (Черна сливова, жълта сливова, ябълкова и крушова)** зимуват като лъжегъсеници в пашкул на различна дълбочина в почвата, в зависимост от типа ѝ.
- Като лъжегъсеници в почвата разположени в пашкул зимуват още **вишневата листна оса, костилкоплодовата листна оса и крушовата листна оса.**

- **Плодовите хоботници** зимуват като възрастни, какавиди или ларви в почвата

Почвените обработки се извършват след приключване на всички други агротехнически мероприятия.

Химични мерки за контрол на вредителите:

Зимните пръскания се извършват с висока разходна норма на работните разтвори (100-120 л/дка) и на едри капки, което налага да се подбират подходящи дюзи на разпръсквачите, за да се обляят дърветата. За постигането на висок ефект,

пръсканията на овощните насаждения трябва да се провеждат в тихи и слънчеви дни, при температура на въздуха над 5°C и скорост на вятъра до 2-3 m/s.

ЛОЗЯ

Фенофаза: „Узряване на плода-прибиране“

Основни вредители за периода:

- ✓ Шарен гроздов молец /*Lobesia botrana*/
- ✓ Брашнеста мана /*Oidium tuckeri*/
- ✓ Мана по лозата /*Plasmopara viticola*/
- ✓ Сиво гниене /*Botrytis cinerea*/

Шарен гроздов молец /Lobesia botrana/

До края на месец септември продължи летежа на пеперудите на неприятеля.

Гъсениците от това поколение повреждат узрелите зърна на гроздето.

ПИВ за трето поколение:

- 7-8 гъсеници на 100 грозда за десертни сортове

- 10-12 гъсеници на 100 грозда за винени сортове.

Брашнеста мана /Oidium tuckeri/

Констатирана е ниска степен на нападение във всички области на страната.

Мана по лозата /Plasmopara viticola/

Установена е слаба до средна степен на нападение за областите Варна и Пазарджик.

По застарелите листата болестта се проявява под формата на множество дребни петна, ограничени от нервите.

Сиво гниене /Botrytis cinerea /

До момента в повечето области на страната е отчетена ниска степен на нападение.

При висока влажност върху плодовете се формира бяло-сив налеп. Болестта може бързо да се разпространи по съседните плодове и за кратко време да се образуват огнища от зараза.

Агротехнически мерки за контрол на вредителите

- Изрязване, изнасяне и изгаряне на всички изсъхнали и слаборазвити надземни части на лозата.

Целта е унищожаването на зимуващите под кората

на лозата *шарен и еднопоясен гроздов молец* (зимуват като какавиди), *лозова листозавивачка* (зимува като млада неизхранена гъсеница в копринено пашкулче), *малка лозова листозавивачка* (зимува като какавида в копринено пашкулче), *лозова пъстрянка* (зимува като гъсеница II-ра възраст в копринено пашкулче), *лозова щитовка* (зимува като гъсеница II-ра възраст под старата кора на стъблото и по чеповете на едногодишните клонки) *лозови акари* и др.

- С тези профилактичните мерки се цели и унищожаване на болестите

по лозата – *бактериален рак, еutipиоза и еска.*

- **Есенна оран** – извършва се през втората половина на месец октомври и не по-късно от първата половина на ноември. Възможно по-рано след гроздобера. Чрез обработката се унищожават попадналите в почвата оронени зърна, изсъхналите и опаднали листа и зимуващите в почвата стадии на неприятели.

За повече информация ползвайте Бюлетините на Областните дирекции по безопасност на храните!

За извеждане на контролът с болестите, неприятелите и плевелите, да се прилагат само разрешените за употреба продукти за растителна защита при съответната култура, вредител и в регистрираната доза!

Забранява се прибирането на земеделска продукция преди изтичането на карантинния срок на употребените продукти за растителна защита!

Съгласно чл.107, т.3 от **Закона за защита на растенията** (обн. ДВ бр.61 от 25.07.2014 г.), се забранява прилагането на продукти за растителна защита чрез въздушно пръскане!

Като изключение от забраната, продукти за растителна защита могат да се прилагат чрез въздушно пръскане само след писмено разрешение, издадено от директора на Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ), когато е на лице опасност за растенията и растителните продукти, посочена в чл.109 ал. 1 от Закона за защита на растенията.

Съгласно Закона за пчеларството (обн. ДВ, бр. 57 от 24.06.2003г.):

Чл. 33. (1) Забранява се употребата на продукти за растителна защита и препарати за дезинфекция и дезинсекция върху земеделски и горски култури, трайни и крайпътни насаждения и медоносна растителност, намиращи се във фаза на цъфтеж и през периода на отделяне на мана.

(2) *(Изм. - ДВ, бр. 8 от 2011 г., в сила от 25.01.2011 г.)* При масово проявление на вредители и авиационно третиране на земеделски и/или горски култури, с продукти и/или препарати за растителна защита по ал. 1 в райони, в които има пчелини, собственикът на земеделската и/или горската култура осъществява третирането, след писмено разрешение на областната дирекция по безопасност на храните.

Закупуването на продукти за растителна защита трябва да става само от търговски фирми, притежаващи Разрешение / Удостоверение за търговия с ПРЗ!

Изготвили:

Мила Лазарова - главен експерт в дирекция РЗКППЗ

Даниела Василева – младши експерт в дирекция РЗКППЗ

